

Rosa Luxemburg

Ruska revolucija

Ruska revolucija najzamašniji je fakt svjetskog rata. Njezino izbijanje, njezin besprimjerni radikalizam, njezino postojano djelovanje, najbolje tjeraju u laž frazu kojom je oficijelna njemačka socijaldemokracija u početku revnosno ideološki zaogrnila osvajački pohod njemačkog imperijalizma: frazu o misiji njemačkog bajoneta da sruši ruski carizam i oslobodi njegove potlačene narode. Zamašan opseg koji je poprimila revolucija u Rusiji, duboki zahvat kojim ona potresa sve klasne odnose, pokreće sve socijalne i ekonomske probleme, dosljedno napredovanje neumitnošću njezine unutrašnje logike od prvog stadija građanske republike do sve daljih faza – pri čemu se rušenje carizma pokazalo jedva epizodom, gotovo tričarijom – sve to pokazuje kao na dlanu da oslobođenje Rusije nije bilo djelo rata i vojnog poraza carizma, ne »njemačkih bajoneta u njemačkim šakama«, kao što je obećavao uvodnik »Neue Zeit« u redakciji Kautskog, nego da je imalo duboke korijene u vlastitoj zemlji i iznutra bilo potpuno zrelo. Ratna pustolovina njemačkog imperijalizma pod ideološkom firmom njemačke socijaldemokracije nije do revolucije u Rusiji dovela, nego ju je jedino na neko vrijeme, u početku – poslije njezine nabujale olujne plime u 1911-13. godinama – prekinula i zatim joj – nakon što je izbila – stvorila najteže, najnenormalnije uvjete.

Ali taj je tok, za svakog promatrača koji razmišlja, još i očiti dokaz protiv doktrinarne teorije koju dijeli Kautsky s vladinom socijaldemokracijom, prema kojoj Rusija kao privredno zaostala, pretežno agrarna zemlja, još nije zrela za socijalnu revoluciju i diktaturu proletarijata. Ta teorija, koja smatra da se Rusiji priliči samo građanska revolucija – pa iz tog shvaćanja izvodi i taktiku koalicije socijalista u Rusiji s građanskim liberalizmom – ujedno je i ideologija oportunističkog krila u ruskom radničkom pokretu, takozvanih menjševika pod prokušanim vodstvom Akselroda i Dana. Jedni i drugi: ruski oportunisti kao i njemački, u tom se načelnom shvaćanju ruske revolucije, iz kojeg se sam od sebe nadaje stav prema pojedinačnim pitanjima taktike, potpuno slažu s njemačkim vladinim socijalistima: po mišljenju svih triju ruska se revolucija trebala zaustaviti pri onom stadiju koji je u mitologiji njemačke socijaldemokracije uzelo za svoj plemeniti cilj ratovanje njemačkog imperijalizma: pri rušenju carizma. Ako je pošla dalje od toga, ako je sebi postavila kao zadaću diktaturu proletarijata, onda je to, prema spomenutoj doktrini, bila naprosto pogreška radikalnog krila ruskog radničkog pokreta, boljševika, i sva iskrivljavanja što su revoluciji nametnuta u njezinu daljem toku, sve smutnje kojih je postala žrtvom, pojavljuju se upravo kao rezultat te kobne pogreške. Teorijski iz te doktrine, koju Stampferov »Vorwärts« i Kautsky podjednako preporučuju kao plod »marksističkog

mišljenja«, proizlazi originalno »marksističko« otkriće da je socijalistički prevrat posebna nacionalna, tako rekuć kućna stvar svake moderne države. U izmišljenoj apstraktnoj shemi jedan Kautsky umije, naravno, vrlo potanko oslikati svjetske ekonomske veze kapitala koje iz svih modernih država tvore jedan međusobno povezani organizam. Ali revolucija u Rusiji – plod međunarodnog razvoja i agrarnog pitanja – ne može se riješiti u granicama građanskog društva.

Praktički ta doktrina nastoji s međunarodnog, u prvom redu njemačkog proletarijata svaliti odgovornost za povijest ruske revolucije, zaniijekati povezanost te revolucije s međunarodnim okolnostima. Tok rata i ruske revolucije nije pokazao nezrelost Rusije, već nedozrelost njemačkog proletarijata da ispuni svoje historijske zadaće, i to istaknuti svom jasnoćom, prvi je zadatak kritičkog razmatranja ruske revolucije. Sudbina revolucije u Rusiji potpuno je zavisila od međunarodnih događaja. To što su boljševici svoju politiku potpuno oslonili na svjetsku revoluciju proletarijata, upravo sjajno potvrđuje njihovu političku dalekovidnost i načelnu čvrstoću, smionost zamaha njihove politike. U tomu se vidi silan skok koji je kapitalistički razvoj učinio posljednjih desetljeća. Revolucija 1905-1907. odjeknula je u Evropi tek slabo. Stoga je morala ostati početnim poglavljem. Nastavak i rješenje bili su vezani uz evropski razvoj. Jasno je da samo potanka i promišljena kritika a ne nekritička apologetika može pokupiti blago iskustava i pouka. Zaista bi bilo ludo zamišljati da je u prvom svjetskom historijskom eksperimentu s diktaturom radničke klase, i to u najtežim uvjetima što se dadu zamisliti: sred svjetskog požara i kaosa umorstva naroda u čeličnoj omči najreakcionarnije vojne sile Evrope, uz potpuno podbacivanje međunarodnog proletarijata, da je u jednom pokušaju s radničkom diktaturom u tako nenormalnim uvjetima baš sve što je u Rusiji učinjeno i što nije učinjeno bilo do krajnosti savršeno. Obratno, elementarno poimanje socijalističke politike i uvid u njezine nužne historijske preduvjete nameću pretpostavku da u tako fatalnim okolnostima ni golemi idealizam ni revolucionarna energija što odolijeva svim burama nisu kadri ostvariti niti demokraciju niti socijalizam, nego samo njihove slabe nezgrapne početne korake.

Upravo je elementarna dužnost socijalista svih zemalja da to sebi jasno predoče zajedno sa svim najdubljim vezama i učincima; jer samo tom gorkom spoznajom dade se izmjeriti sva veličina vlastite odgovornosti međunarodnog proletarijata za sudbinu ruske revolucije. U drugu ruku, samo tim putem dolazi do izražaja odlučujuća važnost jedinstvenog međunarodnog nastupanja proleterske revolucije – kao temeljnog uvjeta bez kojeg se i najveće zalaganje i najveće žrtve proletarijata u jednoj zemlji neminovno moraju zaplesti u zbrku proturječnosti i pogrešaka. Izvan svake je sumnje i to da su pametne glave na čelu ruske revolucije, da su Lenjin i Trocki na svojem trnovitom, svakovrsnim zamkama okruženom putu učinili mnogi odlučujući korak samo uz najveće unutrašnje dvoumljenje i s najvećim unutrašnjim protivljenjem, i da ni njima samima ništa ne može biti stranije od gledanja da Internacionala uzima kao uzvišeni uzor socijalističke politike sve što oni moraju činiti silom gorkih prilika u uzavrelom vrtlogu zbivanja.

Jednako bi tako bilo pogrešno plašiti se da kritičko promatranje puta koji je do sada prevalila ruska revolucija opasno potkopava ugled i fascinantna primjer ruskih proletera koje može nadvladati jedino fatalna tromost njemačkih masa. Ništa pogrešnije od toga. Revolucionarnu djelotvornost radničke klase u Njemačkoj zauvijek je nemoguće u duhu tutorskih metoda blagopokojne njemačke socijaldemokracije probuditi čarolijama bilo kojeg neokaljanog autoriteta, radilo se o vlastitim »instancama« ili o »ruskom primjeru«. Ne stvaranjem jurišnog raspoloženja, već samo obratno: jedino iz uvida u čitavu strašnu ozbiljnost, svu kompliciranost zadaća, iz političke zrelosti i duhovne samostalnosti, iz sposobnosti kritičkog rasuđivanja masa koju je njemačka socijaldemokracija desetljećima pod raznim izlikama sistematski ubijala, može se roditi historijska akciona sposobnost njemačkog proletarijata. Kritički se raspraviti s ruskom revolucijom u svoj njezinoj historijskoj povezanosti, najbolja je škola i njemačkog i međunarodnog radništva za zadatke što pred njim izrastaju iz sadašnje situacije.

II

Opći tok prvog razdoblja ruske revolucije od njezina izbijanja u martu do oktobarskog prevrata točno odgovara razvojnoj shemi kako velike engleske tako i velike francuske revolucije. To je tipičan put nastanka svakog prvog velikog generalnog razračunavanja revolucionarnih snaga začetih u krilu građanskog društva s okovima starog društva.

Njegov se razvoj prirodno kreće uzlaznom linijom: od umjerenih početaka do sve veće radikalizacije ciljeva i paralelno s tim od koalicije klasa i partija do samovlasti radikalne partije.

U prvom trenutku u ožujku 1917. stajali su na čelu revolucije »kadeti«, tj. liberalna buržoazija. Opći prvi porast revolucionarne plime povukao je sa sobom sve i svakoga: četvrta Duma, najreakcionarniji proizvod najreakcionarnijeg četveroklasnog izbornog sistema proizišlog iz državnog udara, odjednom se pretvorila u organ revolucije. Sve građanske partije, uključivši i nacionalističku desnicu, odjednom su stvorile falangu protiv apsolutizma. On je pod prvim naletom pao gotovo bez borbe, poput odumrlog organa koji je trebalo samo dodirnuti pa da otpadne. I kratkotrajni pokušaj liberalne buržoazije da spasi barem dinastiju i prijestolje, razbio se za nekoliko sati. Buran razvoj događaja preskakao je u jednom danu i u jednom satu razdaljine za koje su Francuskoj nekada trebala desetljeća. To je pokazalo da je Rusija realizirala rezultate jednog stoljeća evropskog razvoja, i prije svega – da je revolucija 1917. godine bila direktni nastavak one u godinama 1905-1907, a ne poklon njemačkih »oslobodilaca«. Pokret u ožujku 1917. nastavio se neposredno ondje gdje je njegovo djelo bilo prije deset godina prekinuto. Demokratska republika bila je gotov, iznutra sazreli proizvod već prvog naleta revolucije.

Ali tada je došla druga, teška zadaća. Pokretačka snaga revolucije od prvog je trenutka bila masa gradskog proletarijata. Njegovi se zahtjevi, međutim, nisu iscrpljivali u političkoj demokraciji, nego su se ticali akutnog pitanja međunarodne politike: neodložnog mira. Revolucija je ujedno pojurila prema masi vojnika, koja je također istakla zahtjev za neodložnim mirom, i prema masi seljaštva, koja je u prvi red stavila agrarno pitanje, onu os oko koje se revolucija okreće već od 1905. Neodložni mir i zemlja – ta dva cilja odredila su unutrašnji rascjep revolucionarne falange. Zahtjev za neodložnim mirom sukobio se s imperijalističkom tendencijom liberalne buržoazije čiji je glasonoša bio Miljukov; zemljišno pitanje bilo je ponajprije strašilo za drugo krilo buržoazije: zemljišno plemstvo, a zatim i atentat na sveto privatno vlasništvo uopće, ranjivo mjesto svih građanskih klasa.

Tako se drugog dana poslije prve pobjede revolucije u njezinu krilu začela unutrašnja borba oko oba žarišta: mira i zemljišnog pitanja. Liberalna buržoazija započela je s taktikom odugovlačenja i izbjegavanja. Radničke mase, armija i seljaštvo, nasrtali su sve silovitije. Nema sumnje da je s pitanjem mira i pitanjem zemlje bila povezana i sama sudbina političke demokracije u republici. Građanske klase koje su se, preplavljene prvim olujnim valom revolucije, dale povući sve do republikanskog oblika države, ubrzo su počele tražiti uporišta za povlačenje i potihom organizirati kontrarevoluciju. Ta se tendencija jasno izrazila u Kaledinovu pohodu Kozaka na Petrograd. Da je taj udar bio okrunjen uspjehom, bilo bi zapečaćeno ne samo pitanje mira i agrara, nego i sudbina demokracije, same republike. Vojna diktatura sa strahovladom protiv proletarijata, i zatim povratak monarhiji, bile bi neizbježne posljedice.

Po tomu se može izmjeriti utopizam i u srži reakcionarnost taktike čijem su se vodstvu bili prepustili ruski socijalisti Kautskijeva smjera, menjševici. Zagrizli u fikciju građanskog karaktera ruske revolucije – dočim Rusija još nije zrela za socijalnu revoluciju – oni su se očajnički uhvatili za koaliciju s građanskim liberalima, to jest za nasilni spoj onih elemenata koji su, razdvojeni prirodnim unutrašnjim tokom revolucionarnog razvoja, dospjeli u najoštrij međusobni sukob. Akselrod, Dan, htjeli su pod svaku cijenu surađivati s onim klasama i partijama od kojih su revoluciji i njezinoj prvoj tekovini, demokraciji, prijetile najveće opasnosti.

Upravo je začudno promatrati kako taj marljivi čovjek (Kautsky) tokom četiri godine rata svojim neumornim pisanjem mirno i metodično buši jednu za drugom ideološke rupe u socijalizmu, od čega se socijalizam pretvara u sito bez ijednog cijelog mjesta. Nekritička ravnodušnost kojom njegovi sljedbenici gledaju taj marljivi rad svojega službenog teoretičara i gutaju njegova svagda nova otkrića ne trepnuvši okom, nalazi svoju analogiju samo u ravnodušnosti kojom sljedbenici Scheidemanna i kompanije gledaju kako ovi buše socijalizam praktički. Oba se rada u stvari potpuno dopunjuju, i

Kautsky, oficijelni čuvar hrama marksizma, od izbijanja rata zapravo samo teorijski priprema ono što Scheidemanni čine praktički: 1. Internacionala, instrument za mirno doba; 2. Razoružanje i Liga naroda, nacionalizam; 3. Demokracija, ne socijalizam. U toj situaciji boljševičkom smjeru pripada historijska zasluga što je od početka proklamirao i čeličnom dosljednošću slijedio onu taktiku koja je jedino mogla spasiti demokraciju i revoluciju pokrenuti naprijed. Sva vlast isključivo u ruke radničke i seljačke mase, u ruke sovjeta – to je u stvari bio jedini izlaz iz poteškoća u koje je revolucija bila zapala, to je bio potez mačem koji je presjekao gordijski čvor, izveo revoluciju iz tjesnaca i pred njom otvorio slobodno prostranstvo neslućenog daljnjeg razmaha.

Tako je Lenjinova partija jedina u Rusiji shvatila prave interese revolucije u onom njezinom prvom razdoblju, ona je bila njezin pogonski element kao u tom pogledu jedina partija koja provodi zaista socijalističku politiku.

Time se također objašnjava da su boljševici, u početku revolucije sa svih strana osuđivana, klevetana i progonjena manjina, u najkraće vrijeme bili dovedeni na čelo revolucije i da su pod svoju zastavu mogli okupiti sve prave narodne mase: gradski proletarijat, armiju, seljaštvo, kao i revolucionarne elemente demokracije, lijevo krilo socijalista-revolucionara.

Prava situacija ruske revolucije sastojala se poslije nekoliko mjeseci u alternativi: pobjeda kontrarevolucije ili diktatura proletarijata, Kaledin ili Lenjin. To je bilo objektivno stanje što vrlo brzo nastaje u svakoj revoluciji nakon što prođe prvi zanos, i koje je u Rusiji proizišlo iz akutnih konkretnih pitanja mira i zemlje za koja nije bilo rješenja u okviru građanske revolucije.

Ruska revolucija tu je samo potvrdila osnovnu pouku svake velike revolucije, kojoj životni zakon glasi: ili mora vrlo brzo i odlučno jurišati naprijed, željeznom rukom rušiti sve prepreke i svoje ciljeve neprestano pomicati dalje, ili će vrlo brzo biti bačena iza svoje najslabije polazne točke i ugušena od strane kontrarevolucije. Stajanja, tapkanja na jednom te istom mjestu, zadovoljavanja s prvim ciljem koji je postignut, u revoluciji nema. I tko hoće te učmale mudrosti iz parlamentarnog boja žaba i miševa primijeniti na revolucionarnu taktiku, samo pokazuje da mu je psihologija, sam životni zakon revolucije, isto tako stran kao što mu je i historijsko iskustvo knjiga sa sedam pečata.

Tok engleske revolucije od njezina izbijanja 1642. Kao što je na to tjerala logika stvari, u početku slabašna kolebanja prezbiterijanaca, oklijevanje u ratu protiv rojalističke armije u kojem su prezbiterijanski glavari vješto izbjegli odlučnu bitku i pobjedu nad Karlom I, doveli su do neminovne nužnosti da independentisti protjeraju prezbiterijance iz parlamenta i da preuzmu vlast. I isto je tako zatim unutar

independentističke vojske niža malograđanska masa vojnika, lilburnski leveleri, tvorila udarnu snagu čitavog independentističkog pokreta, kao što su napokon proleterski elementi vojničke mase, socijalno prevratnički elementi što su išli najdalje i našli svoj izraz u pokretu kopača, sa svoje strane bili kvas demokratske stranke levelera.

Bez duhovnog utjecaja revolucionarnih proleterskih elemenata na vojničku masu, bez pritiska demokratske vojničke mase na građanski gornji sloj Stranke independentista, ne bi bilo ni »čišćenja« Dugog parlamenta od prezbiterijanaca, ni pobjedonosnog okončanja rata s vojskom vitezova i sa Škotima, ni procesa Karlu I. i njegova smaknuća, ni raspuštanja Doma lordova i proglašenja republike.

Kako je bilo u velikoj francuskoj revoluciji? Zauzimanje vlasti od strane jakobinaca tu se poslije četverogodišnjih borbi pokazalo jednim sredstvom kojim se mogu spasiti tekovine revolucije, ostvariti republika, razbiti feudalizam, organizirati revolucionarna obrana prema unutra i prema vani, ugušiti zavjera kontrarevolucije, proširiti revolucionarni val iz Francuske na čitavu Evropu.

Kautsky i njegovi ruski istomišljenici, koji su tvrdili da će ruska revolucija sačuvati »građanski karakter« svoje prve faze, točan su pandan onim njemačkim i engleskim liberalima iz prošlog stoljeća koji su u velikoj francuskoj revoluciji razlikovali dva poznata razdoblja. »Dobru« revoluciju prve žirondinske faze i »lošu« poslije jakobinskog prevrata. Liberalsko pogrešno shvaćanje historije nije, naravno, bilo dužno shvatiti da bi bez prevrata »neumjerenih« jakobinaca ubrzo pod ruševinama revolucije bile pokopane i prve bojažljive i polovične tekovine žirondinske faze, da jakobinskoj diktaturi prava alternativa, kako ju je bio postavio neumitni tok povijesnog razvoja 1793, nije bila umjerenost demokracija, nego – restauracija Bourbona! »Zlatni srednji put« nije održiv upravo ni u jednoj revoluciji, njezin prirodni zakon traži brzu odluku: ili će se lokomotiva punom parom popeti na najvišu točku historijske uzbrdice, ili će se silom vlastite težine otkotrljati natrag u dolinu iz koje je pošla i sa sobom nezadrživo povući u ponor sve one koji je svojim slabim snagama hoće zadržati na pol puta.

Tako postaje jasno da u svakoj revoluciji vodstvo i vlast može preuzeti samo ona partija koja ima hrabrosti da izbac parolu što tjera naprijed i da iz toga povuče sve konsekvencije. To objašnjava bijednu ulogu ruskih menjševika, Dana, Ceretelija i drugih, koji su, imajući u početku golem utjecaj na mase, poslije dužeg kolebanja amo-tamo, nakon što su se rukama i nogama opirali da preuzmu vlast i odgovornost, bili napokon neslavno pometeni s pozornice.

Lenjinova partija, koja je pod parolom: sva vlast u ruke proletarijata i seljaštva, osigurala nastavak revolucije, jedina je shvatila zakon i dužnost prave revolucionarne

partije.

Tako su boljševici riješili čuveno pitanje »većine naroda« koje njemačkim socijaldemokratima odavna leži na prsima poput more. Oni, kao nepopravljivi pitomci parlamentarnog kretenizma, na revoluciju naprosto prenose učmalu mudrost parlamentarne odgojenosti: da bi se nešto postiglo, valja najprije biti u većini. Tako dakle i u revoluciji: najprije budimo »većina«. Ali prava dijalektika revolucije postavlja tu mudrost parlamentarnih krtica naglavce: put ne vodi od većine prema revolucionarnoj taktici, nego od revolucionarne taktike prema većini. Samo partija koja umije voditi, to jest tjerati naprijed, u jurišu stječe pristaše. Odlučnost kojom su Lenjin i drugovi u presudnom momentu dali lozinku što tjera naprijed: sva vlast u ruke proletarijata i seljaka, gotovo ih je preko noći iz progonjene, klevetane, ilegalne manjine, čiji su se vođe morali poput Marata skrivati po podrumima, pretvorila u apsolutnog gospodara situacije.

Boljševici su kao svrhu tog preuzimanja vlasti također smjesta postavili potpun i najdalekosežniji revolucionarni program: ne možda osiguranje građanske demokracije, nego diktatura proletarijata u svrhu ostvarenja socijalizma. Oni su tako stekli neprolaznu povijesnu zaslugu, jer su prvi put krajnje ciljeve socijalizma proklamirali kao neposredni program praktičke politike.

Svu hrabrost, djelotvornost, revolucionarnu dalekovidnost i dosljednost koju neka partija može pokazati u povijesnom trenutku, Lenjin, Trocki i drugovi potpuno su ostvarili. Sva revolucionarna čast i akciona sposobnost što se u socijaldemokraciji Zapada slomila, bila je zastupljena u boljševicima. Njihov oktobarski ustanak nije bio samo stvarni spas ruske revolucije, nego je spasio i čast međunarodnog socijalizma.

III

Boljševici su historijski nasljednici engleskih levelera i francuskih jakobinaca. Ali konkretna zadaća koja je njima u ruskoj revoluciji pripala poslije zauzimanja vlasti, bila je neuporedivo teža od one njihovih povijesnih prethodnika. (Značenje agrarnog pitanja. Već 1905. Zatim u 3. Dumi desni seljaci! Seljačko pitanje i obrana, armija.) Parola neposrednog neodložnog zauzimanja i podjele zemlje od strane seljaka bila je, nema sumnje, najjednostavnija i najlapidarnija formula da bi se postiglo dvoje: da bi se razorio zemljišni veleposjed i da bi se seljaci smjesta vezali uz revolucionarnu vladu. Kao politička mjera za učvršćenje proleterko-socijalističke vlade ta je taktika bila izvrsna. Ali ona je, na žalost, imala svoje dvije strane, naličje joj je bilo u tomu što neposredno uzimanje zemlje od strane seljaka najčešće nema ništa zajedničko sa socijalističkom privredom.

Socijalistički preobražaj ekonomskih odnosa pretpostavlja u pogledu agrarnih

odnosa dvoje. – Ponajprije nacionalizaciju upravo zemljišnog veleposjeda kao tehnički najnaprednije koncentracije proizvodnih sredstava i metoda u agraru, koja jedino može poslužiti polazištu, socijalističkom načinu privređivanja na selu. Ako sitnom seljaku naravno ne treba oduzeti njegovu parcelu, nego mu se može mirno staviti na volju da ga prednosti zadružnog gospodarstva pridobiju najprije za dobrovoljno uzadruživanje, a zatim i za priključivanje zajedničkom društvenom gospodarstvu, po sebi se razumije da svaka socijalistička ekonomska reforma na zemljištu mora početi s velikim i srednjim zemljišnim posjedom. Ona tu mora prije svega pravo vlasništva prenijeti na naciju ili, što je uz socijalističku vladu isto, ako tako hoćemo, na državu; jer samo to jamči mogućnost da se poljoprivredna proizvodnja organizira prema obuhvatnom širokom socijalističkom gledištu.

Druga je pak pretpostavka tog preobražaja da se odvojenost poljoprivrede od industrije, ta karakteristična crta građanskog društva, dokine kako bi se napravilo mjesta uzajamnom prožimanju i stapanju obiju, oblikovanju jednako agrarne kao i industrijske proizvodnje prema jedinstvenim gledištima. Ma kakva u pojedinostima bila opskrba praktički: putem gradskih općina kao što predlažu jedni, ili od strane državnog centra – u svakom je slučaju pretpostavka: jedinstveno provedena, od centra pokrenuta reforma, a njezina je opet pretpostavka nacionalizacija zemljišta. Nacionalizacija velikog i srednjeg zemljišnog posjeda, ujedinjenje industrije i poljoprivrede, to su dva temeljna stanovišta svake socijalističke privredne reforme bez kojih nema socijalizma.

Što sovjetska vlada u Rusiji te silne reforme nije provela – tko da joj predbaci! Bila bi neslana šala, zahtijevati ili očekivati od Lenjina i drugova da u kratko vrijeme svoje vlasti sred vrtloga unutrašnjih i vanjskih borbi, pritisnuti sa svih strana od bezbrojnih neprijatelja i otpora, riješe ili čak samo počnu rješavati jednu od najtežih, da, mirno možemo kazati: najtežu zadaću socijalističkog preobražaja! Mi ćemo, kad jednom dospijemo na vlast, i na Zapadu, u najpovoljnijim uvjetima polomiti na tom tvrdom orahu mnogi zub prije nego što iziđemo samo iz najgrdnijih od tisuću složenih teškoća te goleme zadaće!

Socijalistička vlada, došavši na vlast, mora u svakom slučaju učiniti jedno: mora poduzeti mjere koje su okrenute prema spomenutim temeljnim pretpostavkama neke kasnije reforme agrarnih odnosa, ona mora u najmanju ruku izbjeći sve što joj sprečava put do tih mjera.

A parola koju su dali boljševici: neka seljaci neodložno prisvoje zemljišni posjed i podijele ga među sobom, morala je djelovati upravo u suprotnom smjeru. Ne samo što to nije socijalistička mjera, nego ona presijeca i put do nje, gomila nesavladive poteškoće na putu preobražaja agrarnih odnosa u socijalističkom smislu.

Kad su seljaci uzeli imanja prema kratkoj i lapidarnoj Lenjinovoj paroli: idite i uzmite zemlju!, dovelo je to naprosto do momentanog kaotičnog prevođenja zemljišnog veleposjeda u seljački zemljišni posjed. Ono što je nastalo, nije društveno vlasništvo, nego novo privatno vlasništvo, to je razbijanje velikih imanja u srednji i manji posjed, relativno naprednog krupnog gospodarstva u primitivan sitni posjed na kojemu se radi tehničkim sredstvima iz doba faraona. I ne samo to: tim mjerama i kaotičnim, samovoljnim načinom njihova provođenja imovinske razlike na selu nisu uklonjene, nego samo pooštrene. Premda su boljševici zatražili od seljaka da stvore seljačke komitete, da preuzimanje posjeda nad plemićkim imanjima nekako pretvore u kolektivnu akciju, jasno je da taj opći savjet nije uzmogao ništa promijeniti u stvarnoj praksi i u zbiljskim odnosima snaga na selu. Svatko može, i ne gledajući, na prste izračunati da u rezultatu podjele zemlje socijalna i ekonomska nejednakost u krilu seljaštva nije odstranjena, nego samo povećana, da su ondje klasne suprotnosti zaoštrene. Ali to premještanje snaga dogodilo se *na štetu* proleterskih i seljačkih interesa. Prije je socijalističkoj reformi na selu stajao nasuprot svakako otpor male kaste plemićkih i kapitalističkih zemljišnih veleposjednika i male manjine bogate seoske buržoazije, koje revolucionarna seljačka masa može ekspropriirati kao od šale. Sada, nakon »zauzimanja posjeda«, nasuprot svakom socijalističkom područstvljenju poljoprivrede, stoji kao neprijatelj enormno narasla i jaka masa posjedničkog seljaštva koja će svoje novostečeno vlasništvo zubima i noktima braniti od svakog socijalističkog atentata. Sada je pitanje buduće socijalizacije poljoprivrede, dakle proizvodnje u Rusiji uopće, postalo pitanje suprotnosti i borbe između gradskog proletarijata i seljačke mase. Kako se ta suprotnost već sada zaoštrila, pokazuje bojkot seljaka prema gradovima kojima oni uskraćuju namirnice da bi pravili lihvarske poslove, upravo kao pruski junkeri. Francuski seljak dobitnik parcele postao je najhrabriji branitelj velike francuske revolucije koja ga je nadarila konfisciranim zemljištem emigranata. On je kao napoleonski vojnik nosio zastavu Francuske u pobjede, krstario je Evropom i u njezinim zemljama redom razarao feudalizam. Možda su Lenjin i njegovi prijatelji očekivali od svoje agrarne parole sličan učinak. Ruski seljak, međutim, nakon što je na svoju ruku uzeo zemlju u posjed, nije ni u snu pomišljao da brani Rusiju i revoluciju kojoj je dugovao zahvalnost za zemlju. On je zagrizao u svoj novi posjed i prepustio revoluciju neprijateljima, državu raspadu, gradsko stanovništvo gladi. Lenjinov govor o nužnoj centralizaciji u industriji, nacionalizaciji banaka, trgovine i industrije. Zašto ne zemljišta? Tu, naprotiv, decentralizacija i privatno vlasništvo.

Lenjinov vlastiti agrarni program prije revolucije bio je drugačiji. Lozinka preuzeta od mnogo ruženih socijalista-revolucionara ili točnije: od spontanog pokreta seljaštva.

Da bi uvela načela socijalističkih agrarnih odnosa, sovjetska je vlada zatim pokušala od proletera – pretežno gradskih, nezaposlenih elemenata – stvoriti poljoprivredne komune. Samo, lako je unaprijed odgonetnuti da su rezultati tih napora, mjereni

čitavim volumenom agrarnih odnosa, morali ostati neizmjereno mali i da pri razmatranju pitanja uopće ne dolaze u obzir. (Nakon što je zemljišni veleposjed, najprikladnija polazna točka za socijalističku privredu, razbijen u sitni posjed, sada se pokušavaju iz malih početaka izgraditi komunistički pogoni za uzor.) U danim okolnostima tim komunama pripada vrijednost eksperimenta a ne obuhvatne socijalne reforme. Žitni monopol s premijama. Sada, post festum, hoće oni unijeti u selo klasnu borbu!

Lenjinova agrarna reforma stvorila je socijalizmu na selu nov snažan sloj neprijatelja u narodu, čiji će otpor biti mnogo opasniji i žilaviji nego onaj veleposjedničkog plemstva.

Što se vojni poraz pretvorio u slom i raspad Rusije, dijelom su skrivili boljševici. Te objektivne poteškoće položaja sami su boljševici u velikoj mjeri pooštrili parolom koju su gurnuli u prvi plan svoje politike: takozvanim pravom nacija na samoodređenje, iza koje se fraze u zbilji skrivao: državni raspad Rusije. Doktrinarnom tvrdokornošću neprestano proklamirana formula o pravu raznih nacionalnosti ruskog carstva da svoju sudbinu samostalno određuju »do uključivši državnog otcjepljenja od Rusije«, bio je bojni zov Lenjina i drugova osobito u vrijeme opozicije prema imperijalizmu Miljukova i Kerenskog, ona je tvorila os njihove unutrašnje politike poslije oktobarskog zaokreta i ona je tvorila čitavu platformu boljševika u Brest-Litovsku, njihovo jedino oružje koje su mogli suprotstaviti poziciji sile njemačkog imperijalizma.

U tvrdokornosti i krutoj dosljednosti kojom su Lenjin i drugovi ustrajali pri toj paroli, ponajprije zapanjuje to što ona grubo protuslovi inače izričitom centralizmu njihove politike i njihovu stavu koji su zauzeli prema ostalim demokratskim načelima. Dok su prema ustavotvornoj skupštini, prema općem pravu glasa, slobodi štampe i zborovanja, ukratko prema čitavom aparatu osnovnih demokratskih sloboda narodnih masa koje su sve zajedno tvorile »pravo samoodređenja« u samoj Rusiji pokazali vrlo hladno omalovažavanje, s pravom samoodređenja nacija postupili su kao s draguljem demokratske politike za volju kojeg treba da ušute sva praktička gledišta realne kritike. Dok se plebiscitom za ustavotvornu skupštinu u Rusiji, plebiscitom na temelju najdemokratskijeg izbornog prava na svijetu i u potpunoj slobodi jedne narodne republike nisu dali ni najmanje impresionirati, i dok su njegove rezultate uz vrlo trezveno i kritičko razmatranje proglasili naprosto ništavnim, dotle su se u Brestu borili za »plebiscit« stranih nacija u Rusiji o njihovoj državnoj pripadnosti kao za prava nebesa svake slobode i demokracije, nepatvorenu kvintesenciju narodne volje i najvišu odlučujuću instancu u pitanjima političke sudbine nacija.

Proturječnost što tu zjapi utoliko je nerazumljivija što se, kada je riječ o pitanju demokratskih oblika političkog života svake zemlje, radi zapravo, kao što ćemo to još vidjeti kasnije, o najvrednijim, upravo neotuđivim osnovama socijalističke politike,

dok famozno »pravo naroda na samoodređenje« nije drugo nego šuplje malograđansko fraziranje i obmana.

Što zapravo to pravo treba da znači? Ono spada u abecedu socijalističke politike prema kojoj se ona bori protiv ugnjetavanja svake vrsti pa tako i ugnjetavanja jedne nacije od strane druge.

Ako su inače tako trezveni i kritični političari poput Lenjina, Trockog i njihovih prijatelja, koji su nad svakom vrsti utopijskog fraziranja kao što je razoružanje, Liga naroda itd. znali samo ironično slegnuti ramenom, ovoga puta jednu šuplju frazu potpuno iste kategorije pretvorili gotovo u svoju pasiju, onda se to dogodilo, kao što nam se čini, zbog jedne vrsti političkog oportunitizma. Lenjin i drugovi očito su računali kako nema sigurnog sredstva kojim bi se mnoge tuđe narodnosti u krilu ruskog carstva vezale uz revoluciju, uz stvar socijalističkog proletarijata, osim da im se u ime revolucije i socijalizma pruži krajnja najneograničenija sloboda raspolaganja svojom sudbinom. To je bilo analogno politici boljševika prema ruskim seljacima, čiju je glad za zemljom utažila parola direktnog prisvajanja plemićkog zemljišta što je seljake trebalo vezati uz zastavu revolucije i proleTERSKE vladavine. U oba slučaja proračun je, na žalost, bio pogrešan. Dok su Lenjin i drugovi očito očekivali da će kao pobornici nacionalne slobode, i to »do državnog otcjepljenja«, od Finske, Ukrajine, Poljske, Litve, baltičkih zemalja, Kavkaza itd. napraviti također mnoge vjerne saveznike ruske revolucije, doživjeli su suprotnu predstavu: jedna za drugom te su »nacije« iskoristile svježe poklonjenu slobodu za to da bi kao smrtni neprijatelji ruske revolucije sklopile protiv nje savez s njemačkim imperijalizmom i pod njegovom zaštitom donijele zastavu kontrarevolucije u samu Rusiju. Najbolji je primjer za to međuigra s Ukrajinom u Brestu, koja je dovela do odlučujućeg obrata u tamošnjim pregovorima i u čitavoj unutrašnjoj i vanjskopolitičkoj situaciji boljševika. Ponašanje Finske, Poljske, Litve, baltičkih zemalja, nacija Kavkaza, uvjerljivo pokazuje da u Ukrajini nije riječ možda o slučajnoj iznimci, nego o tipičnoj pojavi.

Doduše, u svim tim slučajevima nisu u zbilji tu reakcionarnu politiku pokretale »nacije«, nego samo građanske i malograđanske klase koje su, u najoštrijoj suprotnosti s vlastitim proleTERSkim masama, »pravo nacionalnog samoodređenja« preokrenule u oružje svoje kontrarevolucionarne klasne politike. Ali – tu upravo dolazimo do čvorišta pitanja – utopijsko-malograđanski karakter te nacionalističke fraze i jest upravo u tomu što se ona u surovj zbilji klasnog društva, pogotovo u vrijeme kada su suprotnosti najzaoštrenije, naprosto pretvara u sredstvo građanske klasne vladavine. Na najveću vlastitu štetu i štetu revolucije, boljševici su morali biti poučeni kako upravo pod vlašću kapitalizma nema samoodređenja nacije, kako u klasnom društvu svaka klasa nacije teži da se drugačije »samoodredi« i kako za građanske klase razlozi nacionalne slobode daleko zaostaju iza onih klasne vladavine. Finsko građanstvo kao i ukrajinsko malograđanstvo potpuno su jednako

njemačku diktaturu prepostavili nacionalnoj slobodi kada je ona trebala biti skopčana s »boljševičkom« opasnošću.

Nada u preokret realnih klasnih odnosa možda putem »plebiscita«, oko kojega se u Brestu sve okretalo, i nada u većinu glasova za priključenje ruskoj revoluciji uz vjeru u revolucionarnu narodnu masu, bila je, ako su je Lenjin-Trocki uzimali ozbiljno, neshvatljivo optimistička, a ako je trebala biti samo taktički udarac floretom u dvoboju s njemačkom politikom sile, bila je to opasna igra s vatrom. Čak i bez njemačke vojne okupacije, famozni »plebiscit«, da je u pograničnim zemljama do njega došlo, najvjerojatnije bi pri duhovnom stanju seljačke mase i velikih slojeva još ravnodušnih proletera, pri reakcionarnim tendencijama malograđanstva i uz tisuću mogućnosti buržoazije da utječe na glasanje, posvuda dao rezultat kojemu se boljševici ne bi jako radovali. Ipak u stvarima tih plebiscita o nacionalnom pitanju može ostati na snazi neoborivo pravilo da će ga vladajuće klase, ondje gdje im ne odgovara, ili spretno onemogućiti, ili će, ako do njega možda dođe, umjeti da utječu na njegove rezultate svojim krupnim i sitnim sredstvima, iz čega također proizlazi da se socijalizam ne može uvesti putem plebiscita.

To, što je pitanje nacionalnih težnji i tendencija odvajanja uopće ubačeno u središte revolucionarnih borbi, dapače, s brestskim mirom gurnuto u prvi plan i čak označeno kao znak raspoznavanja socijalističke i revolucionarne politike, unijelo je najveću pometnju u redove socijalizma i poljuljalo poziciju proletarijata upravo u pograničnim zemljama. U Finskoj je socijalistički proletarijat, dok se borio kao dio jedinstvene revolucionarne falange Rusije, imao već vladajući položaj; posjedovao je većinu u zemaljskoj skupštini, u armiji, buržoaziju je bio potpuno potčinio, bio je gospodar situacije u zemlji. Početkom stoljeća, dok još nisu bila izmišljena ludovanja »ukrajinskog nacionalizma« s karbovancima i »univerzalima«, i Lenjinova pasija »samostalne Ukrajine«, ruska je Ukrajina bila tvrđava ruskog revolucionarnog pokreta. Odande, iz Rostova, iz Odese, iz Donjeckog bazena potekle su prve bujice lave revolucije i pretvorile čitavu južnu Rusiju u plameno more; to se ponovilo i u sadašnjoj revoluciji u kojoj je južnoruski proletarijat dao elitne trupe proleterске falange. Poljska i baltičke zemlje bile su od 1905. najsnažnija i najpouzdanija ognjišta revolucije, u njima je socijalistički proletarijat igrao istaknutu ulogu.

Kako se dogodilo da u svim tim zemljama odjednom trijumfira kontrarevolucija? Nacionalistički je pokret paralizirao proletarijat i izručio ga nacionalnoj buržoaziji u graničnim zemljama upravo na taj način što ga je odvojio od Rusije. Umjesto da u duhu čiste internacionalističke klasne politike, koju su inače zastupali, teže najkompaktnijem okupljanju revolucionarnih snaga na čitavom području carstva, da zubima i noktima brane integritet ruskog carstva kao područja revolucije, da zajedništvo i nerazdvoživost proletera svih zemalja u području ruske revolucije kao najviši zakon politike suprotstave svim nacionalističkim težnjama za odvajanjem,

boljševici su svojim bučnim nacionalističkim fraziranjem o »samoodređenju do državnog otcjepljenja«, upravo obratno, buržoaziji u svim graničnim zemljama pružili najpoželjniji, najsajniji izgovor, upravo stijeg za njezina kontrarevolucionarna nastojanja. Umjesto da proletere u graničnim zemljama upozore na svaki separatizam kao na čisto građansku zamku, oni su, naprotiv, mase u svim graničnim zemljama svojom parolom zbunili i izručili demagogiji građanskih klasa. Tim zahtjevom za nacionalizmom oni su sami izazvali, pripremili, raspad Rusije i tako vlastitim neprijateljima gurnuli u ruke nož koji će zarinuti u srce revolucije.

Svakako, bez pomoći imperijalizma, bez »njemačkih kundaka u njemačkim pesnicama«, kao što je pisala »Neue Zeit« Kautskog, Lubinski i ostala žgadija Ukrajine, kao ni Erichi i Mannerheimi u Finskoj i baltički baruni, nikada ne bi izašli na kraj s proleterskim masama svojih zemalja. Ali nacionalni separatizam bio je onaj trojanski konj pomoću kojeg su u sve te zemlje ušli njemački »drugovi« s bajonetama u šakama. Intervenciju Njemačke izazvale su realne klasne suprotnosti i realni odnosi vojnih snaga. Ali ideologiju koja je taj pohod kontrarevolucije maskirala, dali su boljševici, oni su poziciju buržoazije ojačali, a poziciju proletarijata oslabili. Najbolji je dokaz Ukrajina, koja je morala odigrati tako fatalnu ulogu u povijesti ruske revolucije. Ukrajinski nacionalizam u Rusiji bio je, za razliku od recimo češkog, poljskog ili finskog, samo običan hir, smicalica nekoliko desetaka malograđanskih inteligenata, bez i najtanjeg korijena u ekonomskim, političkim ili duhovnim prilikama zemlje, bez ikakve povijesne tradicije budući da Ukrajina nikada nije tvorila naciju ili državu, bez bilo kakva oslonca u nacionalnoj kulturi osim reakcionarno romantičnih pjesama Ševčenka. Formalno je to upravo tako kao da se jednog lijepog dana oni iz priobalnog područja sjete da na temelju Fritza Reutera osnuje novu donjonjemačku naciju i državu. I tu smiješnu lakrdiju nekolicine sveučilišnih profesora i studenata Lenjin i drugovi svojom su doktrinarnom agitacijom za »pravo samoodređenja uključivši itd.« umjetno napuhali do političkog faktora. Započetoj lakrdiji oni su pridavali važnost sve dok se ona nije pretvorila u najkrvaviju zbilju: ne, naime, u ozbiljan nacionalni pokret, koji ni prije ni sada nije imao korijena, nego u firmu i zastavu okupljanja kontrarevolucije! Iz tog su mućka u Brestu izmiljele njemačke bajonete.

Takve fraze katkada imaju u povijesti klasnih borbi vrlo realno značenje. Fatalna je sudbina socijalizma što je on u ovom ratu bio odabran da pruža ideološke izgovore za kontrarevolucionarnu politiku. Njemačka je socijaldemokracija, kada je izbio rat, pohitala da grabež njemačkog imperijalizma ukrasi ideološkom firmom iz ropotarnice marksizma, proglasivši ga onim oslobodilačkim pohodom protiv ruskog carizma za kojim su čeznuli naši stari učitelji. Antipodima vladinih socijalista, boljševicima, bilo je suđeno da frazom o samoodređenju naroda navrnu vodu na mlin kontrarevolucije i tako pruže ideologiju ne samo za gušenje same ruske revolucije nego i za planirano kontrarevolucionarno okončanje čitavog svjetskog rata. Imamo mnogo razloga da

politiku boljševika u tom pogledu razmotrimo vrlo temeljito. »Pravo naroda na samoodređenje« povezano s Ligom naroda i razoružanjem po milosti Wilsonovoj tvori bojni zov uz koji će se odigrati predstojeće razračunavanje međunarodnog socijalizma s građanskim svijetom. Jasno je kao dan da je frazi o samoodređenju i čitavom nacionalnom pokretu, koji sada tvori najveću opasnost po međunarodni socijalizam, upravo od strane ruske revolucije i pregovora u Brestu pruženo izvanredno pojačanje. S tom platformom morat ćemo se još potanko pozabaviti. Tragična sudbina tog fraziranja u ruskoj revoluciji, u čije su bodlje upali boljševici i zadobili krvave ogrebotine, mora međunarodnom proletarijatu poslužiti kao primjer koji opominje.

Iz svega je toga proizišla, eto, diktatura Njemačke. Od Brestskog mira do »Dopunskog ugovora«! U Moskvi 200 žrtava odmazde. Iz tog je stanja proizišao teror i gušenje demokracije.

IV

Želimo to potanje istražiti na nekoliko primjera.

Istaknutu ulogu u politici boljševika odigralo je poznato raspuštanje Ustavotvorne skupštine u studenom 1917. Ta mjera bila je odlučujuća za daljnju poziciju boljševičke politike, bila je u izvjesnoj mjeri bolna točka njezine taktike. Stoji činjenica da su Lenjin i drugovi do svoje oktobarske pobjede burno zahtijevali sazivanje Ustavotvorne skupštine, da je upravo politika odugovlačenja vlade Kerenskog u toj stvari bila jedna od točaka optužnice boljševika protiv te vlade i davala im povoda za najžešća istupanja. Da, Trocki u svojem zanimljivom malom napisu »Od oktobarske revolucije do brestskog mira« kaže da je oktobarski preokret bio »spas za konstituantu« upravo kao i za revoluciju uopće. »I kada smo rekli«, nastavlja on, »da ulazak u Ustavotvornu skupštinu ne vodi kroz pretparlament Ceretelija nego kroz zauzimanje vlasti sovjeta, bili smo potpuno iskreni.«

A sada, poslije svih tih objava, prvi Lenjinov korak nakon Oktobarske revolucije bilo je – rastjerivanje te iste Ustavotvorne skupštine u koju je ta revolucija trebala omogućiti ulazak. Koji su razlozi mogli nalagati tako zapanjujući obrat? Trocki se u spomenutom spisu o tomu izjašnjava opširno, pa ćemo navesti njegove argumente za to:

»Ako su mjeseci prije Oktobarske revolucije označili vrijeme pomicanja masa ulijevo i elementarnog priliva radnika, vojnika i seljaka boljševicima, onda se taj proces unutar stranke socijalista-revolucionara izrazio u jačanju lijevog krila na račun desnoga. Ali na stranačkim listama socijalista-revolucionara još su uvijek u tri četvrtine slučajeva dominirala stara imena s desnog krila...

Tomu se pridružila i okolnost da su sami izbori pali u prve sedmice poslije oktobarskog prevrata. Vijest o promjeni do koje je došlo relativno se polako širila u

koncentričnim krugovima iz glavnog grada u provinciju, iz gradova u sela. Na mnogim mjestima seljačkim masama nije bilo baš jasno što se dogodilo u Petrogradu i Moskvi. One su glasale za »zemlju i slobodu« i glasale su za svoje predstavnike u zemljišnim komitetima koji su najčešće stajali pod zastavom »narodnjaka«. Ali na taj način one su glasale za Kerenskog i Avksentjeva koji su te zemljišne komisije bili raspustili i njihove članove dali pohapsiti... To stanje stvari jasno predočuje u kojoj je mjeri konstituenta bila zaostala za razvojem političke borbe i stranačkog grupiranja.«

Sve je to izvrsno i vrlo uvjerljivo. Samo, začudno je što se tako pametni ljudi poput Lenjina i Trockog nisu dosjetili najneposrednijem zaključku što je proizlazio iz te činjenice. Budući da je Ustavotvorna skupština bila izabrana davno prije odlučujuće prekretnice, oktobarskog preokreta, i da je njezin sastav odražavao sliku prevladane prošlosti a ne novog stanja stvari, njima se sama od sebe nametala odluka da već zastarjelu, dakle mrtvorodenu Ustavotvornu skupštinu ukinu i neizostavno raspišu nove izbore! Oni nisu ni htjeli ni smjeli sudbinu revolucije povjeriti skupštini koja je odražavala jučerašnju Rusiju Kerenskog, razdoblje kolebanja i koalicije s buržoazijom. Pa dobro, preostalo je jedino da se na njezino mjesto odmah sazove skupština proizišla iz obnovljene, uznapredovale Rusije.

Umjesto toga Trocki izvodi zaključak iz specijalnih nedostataka Ustavotvorne skupštine što se sastala u oktobru, dapače, on te nedostatke poopćuje do neupotrebljivosti svakog narodnog predstavništva, proizišlog iz općih svenarodnih izbora, za trajanja revolucije uopće.

»Zahvaljujući otvorenoj i neposrednoj borbi za vlast u državi, radne mase u najkraće vrijeme gomilaju mnoštvo političkih iskustava i u svojem se razvoju brzo penju s jedne stepenice na drugu. Tromi mehanizam demokratskih institucija slijedi taj razvoj to manje što je veća zemlja i što je nesavršeniji njezin aparat.« (Trocki, str. 93.)

Tu imamo već »mehanizam demokratskih institucija uopće«. Nasuprot tomu valja ponajprije istaknuti da se u toj procjeni predstavničkih institucija izražava ponešto shematično, kruto shvaćanje koje naglašeno protuslovi historijskom iskustvu gotovo svih revolucionarnih epoha. Po teoriji Trockog svaka izabrana skupština odražava jednom za svagda jedino onakvo duhovno ustrojstvo, političku zrelost i raspoloženje svojih birača kakvo je bilo u trenutku kada su oni pristupili glasačkoj kutiji. Demokratsko je tijelo prema tomu stalan odraz mase iz doba izbornog termina, upravo kao što nam Herschelovo zvjezdano nebo ne pokazuje nebeska tijela kakva jesu kada ih gledamo, nego kakva su bila u trenutku u kojem su iz neizmjernih daljina odaslala svoje svjetlosne vjesnike. Svaka živa duhovna veza između jednom izabranih i birača, svako trajno uzajamno djelovanje među njima, tu se negira.

Kako tomu protuslovi čitavo povijesno iskustvo! Ono nam, obratno, pokazuje da živi fluid narodnog raspoloženja neprestano zapljuskuje predstavnička tijela, prožima ih, njima upravlja. Kako bi inače bilo moguće da u svakom građanskom parlamentu od vremena do vremena doživljujemo najzabavnije nestašnosti »narodnih zastupnika« koji, iznenada oživjeli nekim novim »duhom«, proizvode posve nove zvukove, da se najisušenije mumije od vremena do vremena ponašaju mladenački i da razni šajdemanići odjednom nalaze u svojim grudima revolucionarne tonove – kada se po tvornicama, po radionicama, po ulicama rogobori?

I zar bi taj uvijek živi utjecaj raspoloženja i političke zrelosti masa na izabrana tijela trebao zatajiti upravo u revoluciji zbog krute sheme partijskih firmi i izbornih listina? Upravo obratno! Upravo revolucija stvara svojim usijanim žarom onu razrijeđenu, uzdrhtalu, osjetljivu političku atmosferu u kojoj valovi narodnog raspoloženja, bilo narodnog života, začas na divan način uplivišu predstavnička tijela. Ta upravo na tomu uvijek počivaju poznate efektne scene iz početnog stadija svake revolucije u kojima stari reakcionarni ili krajnje umjereni parlamenti izabrani pod starim režimom po ograničenom izbornom pravu odjednom postaju herojskim glasonošama prevrata, nosiocima bure i oluje. Klasičan primjer pruža čuveni «Dugi parlament» u Engleskoj koji je, izabran i sazvan 1642, sedam godina ostao na svojem mjestu i u svojoj nutrini odrazio sva promjenljiva gibanja narodnog raspoloženja, napredovanja revolucije do njezina vrhunca, počev od poniznog čarkanja s krunom u vrijeme »spikera« koji je klečao na koljenima, do ukidanja Doma lordova, Karlova smaknuća i proglašenja republike.

I nije li se isto takva čudesna mijena ponovila u Državnim staležima, parlamentu Louisa Philippea izabranom prema cenzusu – posljednji najfrapantniji primjer Trockom je tako blizu – i u četvrtoj ruskoj Dumi koja je bila u godini spasa 1909. izabrana pod najkrućom vladavinom kontrarevolucije, a u veljači 1917. iznenada osjetila pozno pupanje prevrata i postala ishodištem revolucije?

Sve to pokazuje da »tromi mehanizam demokratskih institucija« ima snažnog korektora – upravo u živom pokretu masa, u njegovu samoniklom pritisku. I što je institucija demokratskija, što je življe snažno bilo političkog života mase, to je učinak neposredniji i točniji – unatoč ukrućenim stranačkim natpisima, zastarjelim izbornim listinama itd. Zacijelo, svaka demokratska institucija ima svoja ograničenja i slabosti, koje svakako dijeli sa svim ostalim ljudskim institucijama. Samo, lijek koji su pronašli Trocki i Lenjin: uklanjanje demokracije uopće, još je gori od onog zla koje bi trebalo izliječiti: on naime zatrpava sam živi izvor iz kojega se jedino mogu korigirati svi prirođeni nedostaci društvenih institucija: aktivan, nesputani, energični politički život najširih narodnih masa.

Uzmimo drugi frapantan primjer: izborna prava koje je donijela sovjetska vlada. Nije

posve jasno kakvo se praktičko značenje pridaje tom izbornom pravu. Iz kritike demokratskih institucija od strane Trockog i Lenjina proizlazi da oni načelno odbacuju narodna predstavništva proizišla iz općih izbora i da se žele osloniti jedino na sovjete. Ne da se pravo vidjeti zbog čega je onda opće pravo glasa uopće i uvedeno. Također nam nije poznato da bi se to pravo glasa ikako provodilo u život; ništa se nije čulo o izborima za neku vrst narodnog predstavništva na njegovoj osnovi. Vjerojatnija je pretpostavka da je ono ostalo samo teorijskim proizvodom tako rekuć za zelenim stolom; ali takvo kakvo jest, tvori ono vrlo čudan proizvod boljševičke teorije diktature. Nijedno izborno pravo, kao i nijedno političko pravo uopće, ne valja uspoređivati s nekakvim apstraktnim shemama »pravednosti« i sličnog građansko demokratskog fraziranja, nego sa socijalnim i ekonomskim odnosima kojima je primjereno. Izborno pravo koje je donijela sovjetska vlada namijenjeno je upravo prelaznom periodu od građansko-kapitalističkog do socijalističkog društvenog oblika, periodu diktature proletarijata. U smislu tumačenja te diktature, koje zastupaju Lenjin-Trocki, pravo glasa podjeljuje se samo onima koji žive od vlastitog rada, a svima se ostalima uskraćuje.

Jasno je, eto, da takvo izborno pravo ima svoj smisao samo u društvu koje je i ekonomski kadro da svima koji žele raditi osigura makar najskromniji i kulturno dostojan život od vlastitog rada. Vrijedi li to za sadašnju Rusiju? Pri golemim poteškoćama s kojima se mora boriti sovjetska Rusija odsječena od svjetskog tržišta, lišena svojih najvažnijih izvora sirovina, pri općem, strašnom rastrojstvu privrednog života, pri oštrom prevratu proizvodnih odnosa uslijed preobražaja odnosa vlasništva kako u poljoprivredi tako i u industriji i trgovini, jasno je kao na dlanu da su bezbrojne egzistencije posve nenadano iščupane iz korijena, izbačene iz svoje putanje, bez ikakve objektivne mogućnosti da u privrednom mehanizmu nađu za svoju radnu snagu bilo kakvu primjenu. To se ne odnosi samo na klasu kapitalista i veleposjednika nego i na širok sloj srednjeg staleža i na samu radničku klasu. Činjenica je, eto, da se uslijed smanjenja industrije gradski proletarijat masovno prelijeva na zemlju ne bi li našao krova nad glavom u poljoprivredi. U takvim okolnostima političko pravo glasa kojemu je ekonomska pretpostavka obveza sviju da rade, potpuno je nerazumljiva mjera. Po tendenciji ono treba da politički obespravi samo izrabljivače. I dok se produktivna radna snaga masovno čupa iz korijena, sovjetskoj vladi često nema druge nego da nacionalnu industriju prepušta, naprotiv, bivšim kapitalističkim vlasnicima tako rekuć u najam. Na sličan se način sovjetska vlada našla prisiljenom da zaključi kompromis i s građanskim potrošačkim zadrugama. Zatim, neminovnom se pokazala upotreba građanskih stručnjaka. Druga je posljedica te iste pojave da sve veće slojeve proletarijata država izdržava kao crvenogardijce itd. javnim sredstvima. U zbilji to izborno pravo obespravljuje široke i sve veće slojeve malograđanstva i proletarijata jer privredni organizam ne predviđa nikakvih sredstava za ispunjenje njihove radne obveze.

To je neusklađenost koja izborno pravo kvalificira kao utopijski, od socijalne zbilje odvojeni proizvod mašte. I upravo stoga ono nije ozbiljno sredstvo diktature proletarijata. To je anakronizam, prijevremeno stvaranje pravnog stanja koje je umjesno na već dovršenoj socijalističkoj ekonomskoj bazi a ne u prelaznom periodu diktature proletarijata.

Budući da je čitav srednji stalež, građanska i malograđanska inteligencija, mjesecima poslije Oktobarske revolucije bojkotirala sovjetsku vladu, paralizirala željeznički, poštanski i telegrafski saobraćaj, školstvo, upravni aparat, i na taj se način suprotstavila vlasti radnika, po sebi se razumije da je to nalagalo mjere pritiska protiv nje: putem oduzimanja političkih prava, sredstava ekonomske egzistencije itd. kako bi se željeznom rukom slomio otpor. Tu je upravo došla do izražaja socijalistička diktatura koja se ne smije skanjivati da upotrijebi silu kako bi određene mjere u interesu sviju iznudila ili spriječila. Nasuprot tomu, izborno pravo koje izriče opće obespravljenje posve širokih slojeva društva, koje ih politički stavlja izvan okvira društva dok ekonomski nije kadro u samom tom okviru za njih napraviti mjesta, koje donosi obespravljenje ne kao konkretnu mjeru u konkretnu svrhu nego kao opće pravilo trajnog učinka, takvo izborno pravo nije nužnost diktature nego je improvizacija nesposobna za život. Jednako sovjeti kao podrška, kao i konstituanta i opće pravo glasa.

Boljševici su sovjete bili označili kao reakcionarne, budući da u njima većinu tvore seljaci (seljački i vojnički delegati). Nakon što su sovjeti prešli na njihovu stranu, postali su pravim predstavnicima narodnog mnijenja. Ali taj iznenadni zaokret imao je veze samo s mirom i pitanjem zemlje.

Međutim, pitanje se ne iscrpljuje s Ustavotvornom skupštinom i izbornim pravom: nije trebalo da dođe do ukidanja najvažnijih demokratskih garancija zdravog javnog života i političke aktivnosti radnih masa: slobode štampe, udruživanja i zborovanja, bez kojih su svi protivnici sovjetske vlasti postali slobodni kao ptice. Za te zahvate spomenuta argumentacija Trockog o tromosti demokratskih izbornih tijela nije ni izdaleka dovoljna. Naprotiv, očita je i neosporna činjenica da se bez slobodne, nesputane štampe, bez neograničenog udruživanja i zborovanja, ne da nikako zamisliti upravo vlast širokih narodnih masa.

Lenjin kaže da je građanska država oruđe za ugnjetavanje radničke klase, socijalistička za ugnjetavanje buržoazije. Da je ona naprosto u izvjesnom smislu naglavce postavljena kapitalistička država. To pojednostavnjeno shvaćanje ne uzima u obzir ono bitno: građanskoj državi nije potrebna politička škola i odgoj masa, barem ne preko izvjesnih usko povučenih granica. Za diktaturu proletarijata to je životni element, zrak bez kojega ona ne bi mogla postojati.

»Zahvaljujući otvorenoj i neposrednoj borbi za vlast u državi, radne mase u najkraće vrijeme gomilaju mnoštvo političkih iskustava i u svojem se razvoju brzo penju od stepenice do stepenice.« Tu Trockij opovrgava sama sebe i svoje partijske prijatelje. Upravo stoga što je to točno, potlačivanjem javnog života zabrtvljuje se izvor političkog iskustva i sve većeg razvitka. Ili bi se pak moralo pretpostaviti da su iskustvo i razvoj bili nužni do preuzimanja vlasti od strane boljševika, da su dostigli najviši stupanj i da su poslije toga postali izlišni. (Govor Lenjina: Rusija je osvjedočeno za socijalizam!!!)

U zbilji, obratno! Upravo goleme zadaće kojima su boljševici hrabro i odlučno pristupili, zahtijevale su najintenzivnije političko školovanje masa i skupljanje iskustava.

Sloboda samo za pristaše vlasti, samo za članove jedne partije – bili oni ma kako brojni – nije sloboda. Sloboda je uvijek samo sloboda onoga koji misli drugačije. Ne zbog fanatizma »pravednosti«, nego stoga što se u toj biti iscrpljuje sve što je poučno, blagotvorno, što očišćuje u političkoj slobodi, i učinak te biti izostaje, ako »sloboda« postane privilegij.

Sami boljševici, ruku na srce, neće nijekati da su na svakom koraku morali pipkati, pokušavati, eksperimentirati, iskušavati ovo i ono, i da dobar dio njihovih mjera nije biserje. Tako mora biti i bit će nam svima kada se toga latimo – ako prilike i ne budu posvuda tako teške.

Prešutna je pretpostavka teorije diktature u smislu Lenjina-Trockog da je socijalistički preobražaj stvar za koju se recept nalazi u džepu revolucionarne partije, pa da taj recept onda treba samo energično ostvariti. Tomu nažalost – ili, već prema tomu: srećom – nije tako. Daleko od toga da bude zbrojem gotovih propisa koje valja samo primijeniti, ozbiljenje socijalizma kao ekonomskog, socijalnog i pravnog sistema stvar je koja leži u magli budućnosti. Ono što u svojem programu posjedujemo, samo su malobrojni krupni putokazi što pokazuju smjer u kojem treba tražiti mjere, uz to još pretežno negativnog karaktera. Mi tek otprilike znamo što nam je prije svega ukloniti kako bismo socijalističkoj privredi otvorili slobodan put, ali koje su to tisuće konkretnih praktičkih krupnih i sitnih mjera potrebnih da bi se socijalistička načela uvela u privredu, u pravo, u sve društvene odnose, ne uči nas nijedan socijalistički udžbenik. To nije nedostatak, nego upravo prednost znanstvenog socijalizma pred utopijskim. Socijalistički društveni sistem mora i može biti samo historijski proizvod rođen u školi vlastitog iskustva, u trenutku ispunjenja, iz nastajanja žive historije koja upravo poput organske prirode, čiji je na kraju krajeva dio, ima lijep običaj da zajedno s nekom zbiljskom društvenom potrebom svagda donosi i sredstva za njezino zadovoljenje, da sa zadatkom donosi ujedno i rješenje. A ako je tako, onda je jasno da se socijalizam po svojoj prirodi ne da oktroirati, uvoditi ukazima. Njegova je

pretpostavka niz nasilnih mjera – protiv vlasništva itd. Ono negativno, razgrađivanje, može se dekretirati, izgradnju, pozitivno, ne. Nova zemlja. Tisuću problema. Jedino je iskustvo kadro korigirati i otvarati nove putove. Samo život što se nesmetano pjeni, dovija se tisućama novih oblika, improvizacija, otkriva stvaralačku snagu, sam ispravlja sve pogrešne zahvate. Javni život država s ograničenom slobodom tako je oskudan, tako siromašan, tako shematičan, tako neplodan upravo stoga što se isključenjem demokracije zatvaraju svi izvori duhovnog bogatstva i napretka. (Dokaz: godina 1905. i mjeseci februar-oktobar 1917.) Kao što tamo politički, tako i ekonomski i socijalno. U tomu mora sudjelovati čitava narodna masa. Inače se socijalizam dekretira, oktroira za zelenim stolom tuceta intelektualaca.

Neminovno potrebna javna kontrola. Inače razmjena iskustava ostaje samo u zatvorenom krugu činovnika nove vlade. Korupcija neizbježna. (Lenjinove riječi, Saopćenja br. 29.) Praksa socijalizma zahtijeva potpun duhovni preobražaj u masi degradiranoj stoljećima građanske klasne vladavine. Socijalni instinkti umjesto egoističnih, masovna inicijativa umjesto tromosti, idealizam koji prebrođuje sve patnje itd., itd. Nitko to ne zna bolje, ne opisuje uvjerljivije, ne ponavlja upornije nego Lenjin. Samo, potpuno griješi u sredstvima. Dekret, diktatorska vlast tvorničkih nadzornika, drakonske kazne, strahovlada, sve su to palijative. Jedini put do preporoda jest škola samog javnog života, najneograničenija i najšira demokracija, javno mnijenje. Upravo strahovlada demoralizira.

Kada sve to otpadne, što ostaje u zbilji? Lenjin i Trocki postavili su na mjesto narodnog predstavničkog tijela proizišlog iz općih narodnih izbora sovjete kao jedino pravo predstavništvo radnih masa. Ali s tlačenjem političkog života u čitavoj zemlji mora se sve više paralizirati i život u sovjeticima. Bez općih izbora, nesputane slobode štampe i zborovanja, slobodne borbe mišljenja, izumire život u svakoj javnoj instituciji, postaje prividnim životom u kojemu jedinim djelatnim elementom ostaje birokracija. Javni se život polako uspavljuje, nekoliko tuceta partijskih vođa neiscrpane energije i bezgraničnog idealizma dirigira i vlada, pod njima u zbilji upravlja desetak istaknutih glava, i od vremena do vremena poziva se na sastanke elita radništva da bi pljeskala govorima vođa, jednoglasno prihvatila predložene rezolucije, u osnovi dakle gazdovanje klike – svakako diktatura, ali ne diktatura proletarijata nego diktatura šačice političara, tj. diktatura u građanskom smislu, u smislu vladavine jakobinaca (pomicanje kongresa sovjeta od tri na šest mjeseci!). Pa i više: u takvom stanju javni život mora podivljati: atentati, strijeljanja talaca itd.

Lenjinov govor o disciplini i korupciji.

Zaseban problem od velike važnosti u svakoj je revoluciji borba s lumpenproletarijatom. I mi u Njemačkoj s tim ćemo imati posla posvuda.

Lumpenproleterski element duboko je urastao u građansko društvo, ne samo kao

poseban sloj, kao socijalni otpadak što osobito raste divovski u vrijeme kada se ruše zidovi društvenog poretka, nego i kao integrirajući element čitavog društva. Zbivanja u Njemačkoj – i više ili manje u svim drugim državama – pokazala su kako se svi slojevi građanskog društva lako odaju lupeštvu. Stupnjevi između trgovačkog nabijanja cijena, krijumčarenja, fiktivnih prigodnih poslova, patvorenja namirnica, iznuđivanja, podmićivanja činovnika, krađe, provale i grabeža tako se međusobno prelijevaju da nestaje granica između građanske časti i zatvora. Tu se ponavlja jednaka pojava kao što je redovito brzo kvarenje građanskih vrлина kada se presade u prekomorske kolonijalne prilike na stranom socijalnom tlu. Sa skidanjem konvencionalnih moralnih i pravnih pregrada i oslonaca, građansko se društvo, kojemu je najdublji životni zakon nemoral: izrabljivanje čovjeka po čovjeku, neposredno i bez sustezanja odaje običnom lupeštvu. Proleterska revolucija morat će se s tim svojim neprijateljem i oruđem kontrarevolucije boriti posvuda.

Pa ipak je teror i u vezi s tim tupi, upravo dvosjekli mač. Drakonsko ratno pravosuđe nemoćno je protiv lumpenproleterskih nedjela. Da, svaki trajni režim izvanrednog stanja neizbježno vodi samovolji, a svaka samovolja izopačuje društvo. Jedino djelotvorno sredstvo u ruci proleterske revolucije i tu su: radikalne mjere političke i socijalne naravi, najbrži preobražaj, socijalne garancije za život mase i – širenje revolucionarnog idealizma koji se dade trajno održati jedino intenzivno aktivnim životom masa u neograničenoj političkoj slobodi.

Kao što su protiv zaraza i klica bolesti najdjelotvornije sredstvo što očišćuje i liječi sunčane zrake, tako je sama revolucija i njezino načelo obnove, duhovni život koji ona izaziva, aktivnost i samoodgovornost masa, dakle najšira politička sloboda kao njezin oblik, jedino sunce što liječi i očišćuje.

Anarhija će i u nas i svuda biti neizbježna. Lumpenproleterski element drži se građanskog društva i ne da se od njega odvojiti.

1. Istočna Pruska, pljačkanja »Kozaka«.

2. Generalno izbijanje grabeža i krađe u Njemačkoj (»krijumčarenja«, poštansko i željezničko osoblje, potpuno brisanje granica između dobro uređenog društva i zatvora).

3. Rapidan porast lupeštva sindikalnih vođa. Drakonske mjere terora protiv toga su nemoćne. Naprotiv, korumpiraju još više. Jedinu protuotrov: idealizam i socijalna aktivnost masa, neograničena politička sloboda.

To je premoćni, objektivni zakon kojemu ne može izmaknuti nijedna partija.

Osnovna pogreška teorije Lenjina-Trockog upravo je u tomu što oni diktaturu, posve kao i Kautsky, suprotstavljaju demokraciji. »Diktatura ili demokracija« glasi pitanje kako u boljševika tako i u Kautskog. On se, naravno, odlučuje za demokraciju, i to za građansku demokraciju, jer upravo nju uzima za alternativu socijalističkom preobražaju. Lenjin-Trocki odlučuju se, naprotiv, za diktaturu nasuprot demokraciji i na taj način za diktaturu šačice osoba, tj. za diktaturu po građanskom uzoru. To su dva suprotna pola, oba jednako udaljena od stvarne socijalističke politike. Proletarijat, kada preuzme vlast, više se nikada ne može prema dobrom savjetu Kautskog odreći socijalističkog preobražaja pod izgovorom da »zemlja nije zrela« i posvetiti se samo demokraciji, a da pri tomu ne izda sama sebe, Internacionalu, revoluciju. On treba i mora upravo odmah započeti sa socijalističkim mjerama na najenergičniji, najnepopustljiviji, najbezobzirniji način, dakle vršiti diktaturu, ali diktaturu klase, ne jedne partije ili jedne klike, uz najdjelatnije nesputano sudjelovanje narodnih masa, u neograničenoj demokraciji. »Kao marksisti, mi nismo nikada bili idolopoklonici formalne demokracije«, piše Trocki. Zsigurno nismo mi nikada bili idolopoklonici formalne demokracije. Mi nismo nikada bili ni idolopoklonici socijalizma ili marksizma. Zar možda iz toga ne slijedi da socijalizam, marksizam, ako nam je neugodan, smijemo a la Kunov-Lensch-Parvus baciti u ropotarnicu? Trocki i Lenjin živa su negacija tog pitanja. Nikada nismo bili idolopoklonici formalne demokracije, znači jedino: vazda razlikujemo socijalnu jezgru od političkog oblika građanske demokracije, vazda otkrivamo trpku jezgru socijalne nejednakosti i neslobode pod slatkim ljuskom formalne jednakosti i slobode – ne da bismo njih odbacili, nego kako bismo radničku klasu podboli da se ne zadovoljava ljuskom, nego da naprotiv osvoji političku vlast kako bi je ispunila novim socijalnim sadržajem. Historijska je zadaća proletarijata, kada dospije na vlast, da umjesto građanske demokracije stvori socijalističku demokraciju, ne da ukloni svaku demokraciju. Ali socijalistička demokracija ne počinje tek u obećanoj zemlji kada je stvorena podloga socijalističke privrede, kao gotov božićni poklon dobrom narodu koji je u međuvremenu vjerno podupirao šačicu socijalističkih diktatora. Socijalistička demokracija počinje istodobno s rušenjem klasne vladavine i izgradnjom socijalizma. Ona počinje s trenutkom osvajanja vlasti od strane socijalističke partije. Ona nije drugo nego diktatura proletarijata.

Dakako, diktatura! Ali ta se diktatura sastoji u načinu primjene demokracije, ne u njezinom ukidanju, u energičnom, odlučnom zahvaćanju dobro stečenih prava i privrednog stanja građanskog društva, bez čega se socijalistički preobražaj ne da ostvariti. Ali ta diktatura mora biti djelo klase, a ne vodeće male manjine u ime klase, tj. ona mora na svakom koraku proizlaziti iz aktivnog sudjelovanja masa, nalaziti se pod njihovim neposrednim utjecajem, biti podložna kontroli čitave javnosti, proizlaziti iz sve veće političke školovanosti narodnih masa.

Upravo bi tako postupali do sada i boljševici, da nisu trpjeli od strašne prisile

svjetskog rata, njemačke okupacije i svim uz to vezanim nenormalnim poteškoćama koje moraju iskriviti svaku socijalističku politiku ispunjenu najboljim namjerama i najljepšim načelima.

To grubo argumentira ta obilata primjena terora od strane sovjetske vlade, i to osobito u posljednjem razdoblju prije sloma njemačkog imperijalizma, poslije atentata na njemačkog poslanika. Stara istina da revolucije nisu natopljene ružinim uljem po sebi je prilično ograničena.

Sve što se zbiva u Rusiji shvatljivo je, i lanac je neizbježnih uzroka i učinaka kojih su početak i kraj: podbacivanje njemačkog proletarijata i okupacija Rusije od strane njemačkog imperijalizma. Značilo bi tražiti od Lenjina i drugova nešto nadljudsko, kad bi se od njih u takvim okolnostima očekivala još i čarolija najljepše demokracije, najuzornije diktature proletarijata i cvatuće socijalističke privrede. Oni su svojim odlučnim revolucionarnim stavom, svojom uzornom djelotvornošću i svojom nesalomljivom vjernošću međunarodnom socijalizmu učinili zaista sve što se u tako đavolski teškim prilikama dalo učiniti. Opasnost počinje ondje gdje oni iz nevolje prave vrlinu, gdje taktiku koju su im nametnuli ti fatalni uvjeti sada u svim dijelovima teorijski fiksiraju i hoće da je međunarodnom proletarijatu preporuče kao uzor socijalističke taktike za nasljedovanje. Kao što na taj način sami sebi bez potrebe zaklanjaju vidik i svoju zbiljsku, neospornu historijsku zaslugu trpaju među pogrešne korake koji su im nametnuti, tako i međunarodnom socijalizmu, za čiju ljubav i za volju kojega su se borili i trpjeli, čine lošu uslugu kada u svoje spremište hoće kao nove spoznaje unijeti sve omaške koje je Rusiji nametnula ne-volja i prisila, a koje su na kraju krajeva bile samo zračenje bankrota međunarodnog socijalizma u ovom ratu.

Neka njemački vladini socijalisti viču da je vladavina boljševika u Rusiji karikatura diktature proletarijata. Ako je to bila ili jest, onda samo stoga što je bila proizvod držanja upravo njemačkog proletarijata koje je bilo karikatura socijalističke klasne borbe. Svi smo mi podložni zakonu historije, i socijalistički društveni poredak dade se provesti baš samo internacionalno. Boljševici su pokazali da umiju sve što je revolucionarna partija kadra učiniti u granicama historijskih mogućnosti. Ne treba da žele napraviti čudo. Jer proletrska revolucija bez pogrešaka, koja bi vrijedila kao uzor, bila bi čudo u zemlji što je izolirana, koju je iscrpio svjetski rat, ugušio imperijalizam, izdao međunarodni proletarijat. Radi se o tomu da se u politici boljševika razlikuje bitno od nebitnog, jezgra od slučajnog. U ovom posljednjem razdoblju u kojem stojimo pred odlučujućim završnim borbama u čitavom svijetu, najvažniji problem socijalizma bio je i jest upravo u akutnom pitanju dana: ne ova ili ona pojednost taktike, nego: akciona sposobnost proletarijata, djelotvornost masa, volja za vlast socijalizma uopće. U tom su pogledu Lenjin i Trocki sa svojim prijateljima primjerom prednjačili svjetskom proletarijatu, oni su još uvijek jedini koji mogu s Huttenom uzviknuti: ja sam se usudio!

To je u boljševičkoj politici ono bitno i ono što ostaje. U tom smislu njima pripada besmrtna historijska zasluga što su osvajanjem političke vlasti i postavljanjem praktičkih problema ostvarivanja socijalizma prednjačili međunarodnom proletarijatu i silno pospješili obračun između kapitala i rada u čitavom svijetu. U Rusiji se problem mogao samo postaviti. On se u Rusiji nije mogao riješiti. U tom smislu budućnost svuda pripada »boljševizmu«.

Naslov originala

DIE RUSSISCHE REVOLUTION

Prevod HRVOJE ŠARINIĆ

(Rosa Luxemburg – Izabrani spisi, Naprijed, Zagreb 1974)